

II.

Vědomé přijetí Kristova podnětu: budoucí úkol německého národa

Rudolf Steiner

Bylo dobře a mimo to přiměřeně úkolům naší doby ve spirituálním smyslu uváženo, že jsme především pohlédli na jevy ve vývoji lidstva, které nám ukazují, jak duchovní podněty, zejména pak ty, které navazují na mystérium Golgoty, na

Kristův podnět, žijí ve vývoji lidstva jako živé a také – jak ve vývoji lidstva žily, aniž lidé svým rozumem, svým uvažováním mohli tuto podstatu uznávat. A bylo přiměřené věci, že jsme poukázali vedle jiných jevů zejména na Pannu Orleánskou, jejímž prostřednictvím tento Kristův podnět svým služebným michaelským duchem rozřešil v 15. století veliký úkol pro spásu a pokrok lidstva. Bylo obzvlášť nutné na tuto skutečnost poukázat z toho důvodu, že platí samozřejmě i pro naši dobu, že vše, co má upravovat veliké souvislosti, je pořádáno a upravováno ze spirituálních světů, a že si musíme uvědomit, že síly, podněty k tomu, co se má stát, k nám přicházejí ze spirituálních světů. V tomto vztahu tedy dnes platí totéž, co – smím-li to tak říci – platilo v době Panny Orleánské. Ale doby jsou různé. A to, co se mohlo určitým způsobem stát v době Panny Orleánské, se musí v naší době a v době následující uskutečňovat jinak, musí to probíhat jinak. Od oné doby se totiž naše doba zcela změnila. Od 15., 16. století, před nimiž přece došlo k události s Pannou Orleánskou, je lidstvo vedeno zcela jinak. Dnes trochu poukážeme na tento rozdíl, a tím obzvlášť na základní charakter naší doby.

Pokud se s naší duší nacházíme mezi usnutím a procitnutím, pak jsme přece s vlastní bytostí mimo naše fyzické a éterické tělo. Ve spánku pak žijeme v našem astrálním těle a v našem „já“. Musíme si to představit zcela jasně, že se s tím, čím vlastně jsme, nacházíme mimo naše tělo. Zpočátku nejsme prostorově příliš vzdáleni od našeho těla, protože mezi zrozením a smrtí jsme přece mimořádným způsobem poutáni k našemu tělu; jsme do jisté míry rozprostřeni s naší duševností v našem okolí, avšak ve všem, co je právě zvláštností našeho okolí.

Ujasněme si teď – alespoň pro velký počet lidí, kteří přicházejí v úvahu v osudech přítomnosti –, jak se naše okolí právě od posledních staletí, od 15., 16. století změnilo. Stačí si jen představit, co zde z dnešních strojních zařízení, z dnešních mechanismů bylo v době, kdy působila Panna Orleánská. Můžeme rovnou říci: od té doby se země, co se mechaniky týče, úplně změnila; neboť vše, co od té doby známe jako stroje, se dostavilo se teprve později.

Ti pozorní (*vnímaví*), kteří někdy jeli v noci v lůžkovém vagónu, mohli učinit pozoruhodnou zkušenost: že při procitnutí – a při takové příležitosti se přece můžeme probouzet velmi často – něco následně rachotí z toho, co je kolem, z mechanismu vlaku, a že ve snovém procitnutí lze vnímat něco z rachotu a pískotu vlaku nebo parníku, v němž pak jsme, když procitneme. Příčinou je to, že naše duše vlastně není v našem těle, nýbrž že je v okolí našeho těla a je vsazena do těchto mechanismů.

Jenže do ruchu naší doby nejsme vsazeni jen při takových mimořádných příležitostech; naopak: strojový život se přece šíří v dnešní době i na venkov a my jsme v podstatě stále vsazováni do tohoto strojového života doby. Ve spánku naše duše vzchází ve všem, čím jsou mechanismy. Jenže takové mechanismy jsme vybudovali my. Mechanismus, který jsme zbudovali, je však něčím zcela jiným než příroda venku, zbudovaná elementárními duchy. Venku, když jsme například v lese, v němž je vše zbudováno přírodními duchy, jsme ve zcela jiném prostředí nežli v prostředí mechanismů, které jsme zbudovali my.

Neboť: Co děláme, když to, co odnímáme přírodě, spojujeme v našem životě mechanicky ve stroje a nářadí?

Zde nespojujeme jen části hmoty. Spojováním částí hmoty dáváme pokaždé vzniknout příležitosti, aby se se strojem spojil ahrimansko-démonický služebník.

U každého stroje, u každého mechanismu, u všeho, co v tomto vztahu patří k dnešnímu kulturnímu životu, uskutečňujeme to, že dáváme východisko démonickým elementárním duchům, služebníkům, patřícím ahrimanským přirozenostem (*sklonům*). A když žijeme v tomto prostředí strojů, pak žijeme spolu s těmito démonicko-ahrimanskými elementárními duchy. Prolínáme se jimi; prolínáme se nejen s pískotem a rachotem mechanismů, ale i tím, co je pro našeho ducha, pro naši duši v nejsvrchovanějším smyslu něčím ničivým.

Připomínám, že to, co říkám, nemá být kritikou našeho ahrimanského věku; tak tomu totiž musí být, že všude umožňujeme démonům proudění a necháváme se jimi obklopovat. To tkví ve vývoji lidstva. A protože to prostě musíme uznat jako nutné; proto, když chápeme vlastní podnět duchovní vědy, nezačneme snad chválit ty, kteří říkají: „Je tedy nutno se před demony chránit a kultuře se vyhýbat, vybudovat pokud možno v osamělosti kolonii, a pak s těmito démonicko-ahrimanskými elementárními duchy nemáme co do činění.“

To nebyl smysl toho, co jsem zde uvedl. Ale vždy jsem říkal: Plně přijímejme to, co nám přinese nutnost vývoje, nenechávejme se tím svádět k tomu, abychom se stranili světa. Je však nutno mít na zřeteli, je nutno chápat, že náš věk už je takový, že naše okolí stále více prostupujeme démonickými přirozenostmi a že máme stále více co dělat s tím, co mechanizuje naši kulturu. Takový věk vyžaduje něco zcela jiného, než co prožíval věk, z něhož byla Panna Orleánská povolána ke svému působení. Tento věk Panny Orleánské vyžadoval, řekl bych, aby se z nejjemnějších, nejsubtilnějších sil lidské duše zrodil podnět, z něhož měla Panna Orleánská působit. Z nejjemnějších sil duše... Představme si: Byla pastýřkou, byla tedy obklopena tou nejprostší, nejdylčtější přírodou; brzy měla vidění, takže imaginacemi, které jí byly zjevovány, měla přímou spojitost s duchovním světem. Všechno měla vynášet ze svého nitra, měla nechat ze svého nitra vyrážet to, co mělo být základem jejího působení. A nejen to; musely být zjednány zcela zvláštní okolnosti, aby se do její duše, do jejího nejintimnějšího nitra vtisklo vlivem nejjemnějších sil, které lidská duše má, její poslání.

Víme přece, že všechno ve světě pokračuje cyklicky, že věci se odehrávají tak, že po jistých cyklech vyplynou důležité výsledky. Vezmeme-li rok narození Panny Orleánské – 1412 –, můžeme si položit určitou otázku. Můžeme říci: V roce narození Panny Orleánské samozřejmě vidíme Slunce na určitém astronomickém místě (zakrývající jedno souhvězdí zvěrokruhu). Důležitý časový úsek probíhá tehdy, když Slunce postoupí od jednoho takového souhvězdí ke druhému. Když projde celým zvěrokruhem, projde dvanácti souhvězdími. Než ale Slunce postoupí od jednoho souhvězdí zvěrokruhu ke druhému, než tedy postoupí o jedno souhvězdí dále – uběhne důležité údobí, přibližně 2 160 let. Když se od narození Panny Orleánské vrátíme přibližně o 2 160 roků zpět, dostaneme se k založení Říma. Když se v době založení Říma měly objasnit důležité záležitosti právě zakládaného Říma, šlo se k nymfě Egerii; zde bylo možné dostat vysvětlení, jež podala „věštkyně“. To ale bylo, jak jsme řekli, o jeden sluneční cyklus zpět. Tak se obnovují (*střídají*) období a všechno spočívá v cyklických pochodech.

Když si tedy představíme, že v době založení Říma stálo Slunce na určitém bodě souhvězdí Berana, pak postoupilo dále až k Rybám, takže postoupilo o dvanáctinu zvěrokruhu, potom se cyklem, který nutně musí pokračovat ve vývoji lidstva, dostaneme od nymfy Egerie k inspirovanému činu Panny Orleánské. Avšak ve starém Římě máme co činit s pohanskou inspirací, s pohanskými činy. Když si

představíme, že stejná věštecká složka, působící v době založení Říma, měla působit v křesťanském věku – a zevnitř musela působit prostřednictvím nejjemnějších lidských sil–, co se pak muselo stát?

Můžete si představit, že se muselo stát něco, co potom nějakým způsobem souviselo s nejjemnějšími, nejjemnějšími silami křesťanství.

Většina z vás si vzpomene, že jsem častěji rozváděl, jak je rok rozdílný ve svém průběhu vzhledem k silám, jejichž prostřednictvím souvisíme s duchovními světy. V létě, o svatém Janu, kdy mají sluneční paprsky největší zevní sílu, lze snad zevní extází, jak tomu bylo ve starých keltských mystériích – extatickým vzestupem dospět k duchovnímu světu. Avšak tehdy, kdy jsou dny nejkratší, kdy sluneční paprsky mají svoji nejjemnější sílu a zimní noci jsou nejtemnější, tedy kolem Vánoc, je také dána možnost probjovat se v intenzivním duševním životě k duchovním světům: v nejjemnější duševním životě. Proto každý, kdo o tomto cyklu roku věděl, vždy tvrdil, právem tvrdil, že je-li k tomu člověk nadán, může ve dnech 21., 23. prosince až asi do doby kolem 6. ledna – a zejména během těchto nocí – zažít nejjemnější spojení s duchovními světy.

Existují legendy, které ukazují, že lidé měli v těchto dnech nejhlubší inspiraci. To zase souvisí s tím, že kolem této doby se slaví Vánoce, zrození ducha, jenž posel mystériem Golgoty, které souvisí s nejjemnějšími silami lidského duševního vývoje.

Měla-li se tedy inspirace starého pohanského Říma znovu vzkřísit 2 160 let poté, tedy o jeden sluneční cyklus později, musela se inspirace ubírat cestou toho nejdětššího v člověku. To znamená, že duše Panny Orleánské musela být uchopena tam, kde duše bývají uchopeny nejhlouběji, kde jsou vůči pozemskému nejslabší, a kdy Kristův podnět ještě není omezován pozemskými dojmy, protože duše ještě neuchopily to pozemské, a kdy může sám takto vstoupit do duševna. Bylo by nejvhodnější, kdyby Panna Orleánská po dobu třinácti nocí bezprostředně před svým narozením, před prvním vdechnutím zůstala v matčině těle. To se stalo, neboť se narodila 6. ledna.

Z toho je patrné, jak nejhlubší síly, které z duchovních světů pronikají do našeho fyzického světa, působí, jak si hledají cesty, ty nejtajuplnější cestičky. Pro toho, kdo do takových souvislostí vidí, zde nemůže být nic tak podivuhodné a z hlediska duchovní vědy vysvětlitelné – jako to, že Panna Orleánská učinila první fyzický vdech kolem Vánoc, 6. ledna, tedy po Vánocích, které prodělala ještě než vstoupila na fyzickou úroveň. Tak vidíme, že ta, která v devatenácti letech prošla smrtí, byla uchopena tam, kde se nacházejí nejjemnější, nejjemnější síly člověka, a že se tím díváme do doby, kdy bylo nutné, aby si božsky-duchovní síly našly cestu nejjemnějšími intimitami lidské duše. Toto však byla poslední doba, kdy k něčemu takovému mělo dojít. Byla to doba, kdy byla Kristovým podnětem Evropa uspořádána tak, jak jsem to naznačil posledně, a kdy k tomu došlo oním podivuhodným způsobem: jak se to událo právě prostřednictvím Panny Orleánské. Dnes už není doba k tomu, aby božsky-duchovní síly tak intimně přistupovaly k lidské duši.

Co vlastně bylo úkolem Panny Orleánské, přihlédneme-li k průvodnímu jevu celého jejího života?

Zevnitř byla uchopena silami božsky-duchovního světa. To, co tyto síly tehdy v duších zastihly, byly luciferské síly. Tyto luciferské síly byly v tehdejší době mocné a silné. Tím, co Panna Orleánská v sobě nesla, stala se přemožitelkou luciferských.

Stala se naprosto zjevně touto přemožitelkou luciferských sil pro každého, kdo chce vidět.

Seznámili jsme se s jejím podivuhodným narozením a viděli jsme, že prodělala do jisté míry nevědomou iniciaci až ke dni epifanie, ke dni takzvaného Zjevení Krista (6. ledna). Můžeme však také poukázat na její smrt, která nastala tím, že se srotily všechny luciferské síly jejich nepřátel a způsobily tuto smrt. Její neštěstí v jedné bitvě bylo způsobeno žárlivostí těch, kteří měli tuto bitvu řídit jako oficiální vůdcové. Potom se však vyrojilo vše, co žárilo na takové zjevení duchovních sil a duchovních mocností, které se jí projevovaly. Byl s ní zahájen proces. Akta procesu existují, jejich studiem může každý spatřit (není-li právě tak zabeďněný jako Anatol France) že: jak Panna Orleánská podivuhodně – třinácti nocemi – vstoupila do fyzického světa, stejně, tak podivuhodně z něj vystoupila. V aktech procesu totiž stojí, a může to tedy být historicky doloženo, že řekla, že sice zemře, avšak že po její smrti utrpí Angličané mnohem větší porážku než jakou utrpěli předtím, k čemuž dojde v nejbližších sedmi letech.

Chápeme-li něco takového v pravém spirituálním smyslu, neznamená to nic jiného než to, že duše Panny Orleánské sdělila po projití branou smrti svou ochotu podílet se na dalším utváření událostí i po své smrti, svou připravenost spolupracovat na tom v každé formě svého bytí. To učinila. Ať už jsou zevní poměry jakékoli, stane se to, co musejí duchovní síly vykonat. Odpůrci mohli Jeanne d'Arc způsobit fyzickou smrt, a tím vykonat takřka nejsilnější útok; nemohli však zabránit jejímu poslání.

Síly Jeanne d'Arc působily velmi jemně; takto však mohly působit jen v její době. Ve všem, co konala, byly obsaženy luciferské síly; my v naší době máme také co činit s odpůrcími silami; jedná se však především o ahrimanské síly, které vystoupily vlivem materialistického věku a které se projevují už ve vnějším uspořádání celé naší doby – když přihlížíme k mechanismům, k mechanické složce našeho věku; a když uvážíme, že v podstatě vyráběním našich mechanismů poskytujeme příbytek démonům a obklopujeme se celým ahrimansko-démonickým světem. Ale i na jiných věcech přece vidíme, jak jsou v naší době všude činné ahrimanské síly. Vidíme to tehdy, když se například podíváme jen pár let nazpět a máme na zřeteli okultní základy našeho pozemského bytí; vidíme, že všude do našeho fyzického pozemského bytí působí ahrimanské síly, a to nejenom ony ahrimanské síly toho druhu jako démoni, které produkujeme v našich strojích; do našeho pozemského bytí působí i ostatní ahrimanské síly. A okultista je nucen říci, co jsem přece často formuloval před tímto nebo jiným kroužkem našich přátel: Tyto v podstatě bolestně smutné události, které teď procházejí Evropou a velkou částí země, se už dávno připravovaly; a v astrálním světě zde byla válka doslova už dávno, jenom byla zdržována zase něčím astrálním, totiž strachem, který měli všichni lidé. Strach je astrálním elementem, ten mohl válku zdržet, ten jí mohl zabránit; ten mohl způsobit, že tak dlouho nepřicházela. Neboť strach byl všude! Řekl bych, že strach je vůbec něco, co v základě naší duše řádí nejděsivěji. Nastala však doba, která časově zevně naznačovala něco, o čem se často mluví, hovoří-li se o východiscích této války; ale toto zevní není to nejdůležitější, to je pouhý příznak. Rakouský arcikníže byl zavražděn, a tehdy vyšla najevo ona už připomínaná, děsivě otřesná událost... Nikdy dříve jsem o ní neslyšel, a to ani přímou cestou ani od jiných okultistů.

Víme už přece, co duše prodělává po průchodu branou smrti. Na duši rakouského arciknížete, která tehdy prošla smrtí, bylo obzvlášť patrné, že se kolem ní začaly – jako kolem jakéhosi středu – seskupovat všechny elementy strachu a že jsme v ní

teď měli něco jako kosmickou moc. Víme přece, že něco, co má na fyzické úrovni zcela určitý charakter, má často opačný charakter v duchovním světě. Tak tomu bylo i v tomto případě: to, co způsobilo válku nejprve ***roztroušeně, teď působilo jako opak, působilo takřka podnětně, povzbudivě. Je patrné, že se metamorfóza elementů strachu, ahrimanských elementů do jisté míry vměšovala do všeho, co nakonec přivedlo bolestně smutné události naší doby. Ahrimanská složka působí v naší době naprosto všude. Nemůžeme se tomu vzpírat, nemůžeme to kritizovat, nesmíme se tomu bránit; je třeba se na ni dívat jako na nutnost naší doby, jako na něco, co zde v naší době musí být.

Tím vyvstává otázka: Jak se k tomu máme správně stavět? Jak najdeme to, co nás učí, jak se máme chovat právě v našem věku, chceme-li božsky-duchovním silám a mocnostem umožnit vstup do našeho jednání?

Zde musím poukázat na událost v duchovním světě, která se odehrála před několika desetiletími. Zmiňoval jsem se o ní často v nejrůznějších souvislostech: událost, ke které došlo za kulisami našeho bytí, v duchovním světě, přibližně v listopadu 1879. Víme přece, že od údobí k údobí je zde pokaždé jiný „vládce“ pozemského bytí; jeden vládce střídá druhého. Až do roku 1879 působil z duchovních světů duch, kterého nazýváme duch Gabriel, abychom měli jméno.

Od roku 1879 to byl duch, kterého nazýváme Michael. Ten řídí události naší doby; a ten, kdo dovede vědomě nahlédnout do duchovních světů, vnímá ducha Michaela vlastně jako řídícího, vůdčího ducha naší doby.

Michael je, řekl bych, určitým způsobem jedním z nejsilnějších, neustále se vzájemně střídajících vůdčích duchů dob. Řekl jsem, že je „určitým způsobem“ nejsilnější z těchto duchů. Ostatní převážně duchovně působili v duchovnu, zatímco Michael má sílu vtlačovat ducha až do fyzického světa. Byl oním duchem, který – Krista takřka předchází – sestoupil na zem ještě před přiblížením se mystéria Golgoty, a tehdy byl asi po čtyři až pět století vůdcem Země.

V naší době je zase vůdčím duchem Země.

Lépe to lze vyjádřit přirovnáním: Čím je zlato mezi kovy, tím je Michael mezi duchy, kteří náležejí hierarchii archandělů; všechny ostatní kovy působí převážně na éterické tělo, avšak zlato působí jako léčebný prostředek zároveň i na fyzické tělo; obdobně všichni ostatní vůdčí duchové působí na duši, avšak Michael je ten, kdo může současně působit i na fyzický rozum, na fyzické uvažování.

Jakmile nastává jeho věk, pak je to věk, v němž lze z ducha působit na fyzický rozum, fyzické uvažování. Protože v 15. století nebyl vlastním vůdčím duchem, musel si u Panny Orleánské hledat cestu bez lidského rozumu, bez lidského chápání, bez lidské představitosti, určitou měrou zcela vnitřní cestu, cestu nejintimnějšími lidskými duševními silami. Kristus přece působil svým michaelským duchem na Pannu Orleánskou; ale spíše by mohl působit čímkoli jiným než silami rozumu a uvažování.

Existují zde takové luciferské síly, které na člověka útočí především zevnitř; chtějí vyvolávat nejrůznější vášně, nechtějí odstraňovat omyl rozumu, omyl uvažování, s nímž se v našem věku musíme tolik potýkat. Je tedy třeba říci: To, čeho chceme dosáhnout v duchovnu, toho musíme dosáhnout přiměřeně silám, které má Michael,

vůdčí duch věku. A v těsném svazku s Michaelem stojí to, co se snažíme pochopit, chceme-li porozumět tomuto jevu, jak jsme to dělali v posledních dnech: totiž pochopit to, co nazýváme německým duchem národa.

Dvě naprosto shodné síly – Michael a německý duch národa – mají za úkol vyjadřovat právě v naší době Kristův podnět, jak to odpovídá charakteru našeho věku. Neboť náš věk nijak nemůže věřit tomu, že stejný intimní způsob působení, správný pro 15. století, může být také správný ještě na počátku 5. poatlantského období. V našem období jde především o to, abychom pochopili nutnost připoutání se k Ahrimanovi, k ahrimanské složce, kterou sami produkujeme v našich mechanismech, a abychom pochopili nutnost správného poznávání těchto souvislostí, neboť jinak jsme odsouzeni žít ve strachu z mnohého, co existuje v našem věku.

Proto vzniká otázka: Čím klademe v našem věku ahrimanské složce takový odpor, stejně jako byl kladen luciferské složce ve věku Panny Orleánské?

Ahrimanské složce klademe odpor tím, že jdeme právě onou cestou, která je opětovně zdůrazňována v našem duchovní-vědeckém proudu: cestou spiritualizace lidské kultury, lidské chápavosti a představitosti. Proto jsme stále znovu zdůrazňovali, že existuje možnost pochopit rozumem, uvažováním (daným lidstvu od 16. století) beze zbytku vše, co nám přináší duchovní věda (ač je to zpočátku a většinou podáváno z duchovního světa). A řekneme-li, že to nechápeme, je tomu tak jen proto, že nasloucháme předsudkům, které nám nabízí běžný materialismus doby. Kdo nenaslouchá stále jen tomu, co zaznívá zčásti nahlas, zčásti také jako nejjemnější tiché šeptání z materialismu naší doby, ale snaží se přísně přihlížet k tomu, co máme v silách našeho chápání, tomu se jednoho dne objeví to, co podává duchovní věda, něčím naprosto pochopitelným, něčím, co lze pochopit právě tak, jako se dá pochopit nějaká událost zevního světa.

Tuto velkou sílu, kterou potřebujeme k tomu, abychom ahrimanským silám kladli odpor, nevyprodukuje jen tím, že se teď přiblížíme k duchu pomocí nejintimnějších sil zjevení a víry, ale tím, že se snažíme naše chápání co nejintenzivněji soustředit na to, co přichází z duchovní vědy.

Činíme-li to, pak přijde chvíle, okamžik, kdy si budeme muset říci: To, co k nám přichází z duchovní vědy, je jediné rozumné – a zároveň nám činí svět kolem nás pochopitelný a jasný. A zmocní-li se nás to takto, pak jsme uchopeni tím, co nám dává duch naší doby; tak jsme dostatečně silní vůči ahrimanským silám.

Povaha Panny Orleánské, přenesená do naší doby, by nic nezmohla; byla by zajímavou osobností, mohla by prorocky nebo jinak zvěstovat mnoho podivuhodného. Právě tak, jak je taková intimní povaha zjevení schopna účinně vystupovat před luciferské síly, musí dnes člověk klást odpor silám ahrimanským, musí se vůči těmto silám posílit, tak posílit, jak to přísluší michaelskému věku. Michaelovu věku přísluší právě to sluneční – to, co do sebe přijímáme spiritualizací těch sil, které máme od procitnutí až po usnutí: síly našeho uvažování, našeho chápání našeho porozumění. Neboť tyto naše síly chápání a rozumění se v naší duši proměňují, máme-li jen k tomu dostatek trpělivosti. Proměňují se tak, že z toho, co se nám ukáže v duchovní vědě, vystupuje jistota: to, co zde pochopíme, je přímým projevem myšlenek duchovního světa. Dnes tedy nemůže jít o odklon od zevního světa, prolutého ahrimanskými silami, nýbrž o nutnost v tomto světě stát a zároveň se vůči těmto ahrimanským silám posilovat.

Pak jde o nalezení cesty k chápání duchovního světa, a sice prostřednictvím téhož chápání, jímž chápeme zevní svět. Tuto cestu jsme označili právě v těchto dnech jako cestu, která je vnitřně spojena s celým posláním německého národa. Zejména s posláním od konce 18. a začátku 19. století, které se však připravovalo již v předešlých staletích. Zvláštní je, že to, čím se německý duch zabýval ve svých básnících, umělcích a filosofech, je těsně spojeno s duchovním životem. Zde jde skutečně o to, abychom se bez sympatií i antipatií odvážně podívali do očí skutečností, tomu, jak se připravovaly, jak se pozvolna vytvářely. Jednoho dne jsme prostě museli zdůraznit tuto nutnost působení duchovního života za plynulého pokroku – vždyť jsme to sami mohli zažít. A proč by ne?

Pokusme se podívat na ono theosofické hnutí, se kterým jsme byli po nějaký čas spojeni: na anglické theosofické hnutí. Pokuste se o vybudování mostu mezi tím, čím je jinak anglický duchovní život až do filosofie, a tím, čím je anglická theosofie: zevně stojí vedle sebe, jsou to dva souběžně probíhající proudy, a mostem mezi oběma je něco, co lze vytvořit jenom zcela zevním způsobem. Naproti tomu se pokuste přihlídnout k německému duchovnímu životu, připravovanému německými mystiky v Mistru Eckhartovi a Johannesu Taulerovi, později rozvíjenému Jacobem Böhmem a Angelem Silesiem, díky Lessingovi vedoucímu k uznání myšlenky opakovaných pozemských životů a v Goethově „Faustovi“ představujícímu přímo glorifikaci vzestupu do duchovních světů: zde máte přímou cestu ze zevních světů do duchovního světa. A když k tomu přidáte to, co vedlo od Goethovy „Pohádky o zeleném hadu a krásné lilii“ až k dramatizaci základních sil zasvěcení (*Čtyři mysterijní dramata Rudolfa Steinera – pozn. překl.*), a oba proudy spojíte, naleznete vnitřní souvislost. Jde o vnitřní souvislost mezi tím, co se nakonec objevuje jako duchovní věda, a tím, oč se ve fyzickém světě zcela exoterně usiluje jako o duchovní vědu. Neboť o tento duchovní život, rozvíjený mimo duchovní vědu, se samozřejmě usiluje silami mozku, ale nutí nás to k tomu, co je nalézáno mimo tělo. Dá se říci: posláním německého národa je – a jinak to nemůže být – vyústit do spirituálního života. To však – řečeno spirituálně – neznamena nic jiného, než to, že německý národ je povolán k tomu, aby byl vnitřně spojován s tím, co do světa přichází Michaelovým vůdčím vedením. Takového spojení nedosáhneme tím, že se pasivně, jakoby fatalisticky oddáváme osudovým mocem, nýbrž tím, že poznáváme, co je úkolem doby.

To, co chci říci, se ukázalo nejen vnitřně, tedy cestou německé mystiky, ale i zevně, (řekl bych) celou dráhou německého života ve spojení s evropským životem. V první z obou posledních veřejných přednášek jsem rozvedl, jak germánská duševnost jakoby vproudila prostřednictvím Gótů, Langobardů a Vandalů do předních stráží germánských národů, tedy do národů západu a jihu, když bylo na oltář lidstva obětováno to, co je germánskou duševností. Ale to se později opakovalo, jen už ne tak nápadně. Podívejme se nejprve na nejzazší východ Rakouska, k takzvaným „sedmihradským Sasům“. Odstěhovali se od Rýna, kde leží Sedmihradsko, což se dá prokázat i zevně. Postupně ztratili svůj ráz, duševní substance se oddala – aby se vlila do onoho jiného národního elementu, až z nich jednou nezůstane nic jiného než zlomky jejich jazyka; ale vlili se tam jako substance národa. Nyní sestupme do Banátu: Jsou to Švábové, kteří se tam přistěhovali, a polyká je maďarský živel. Stejně tak je tomu v oblastech maďarské pahorkatiny, v Karpatech. Všichni tito přistěhovalci dnes téměř zmizeli, ale žijí ve vrstvách národů,

kteřé tam dnes sídlí, a často se pak jeví jako sraženina – jako např. podivuhodný jazykový ostrov „Gottscheů“ v Kraňsku, ale i jinde.

Vidíme – můžeme sledovat ještě mnohem dále – jak je tato německá duševnost vysílána do světa a jak působí. Je tomu tak v důsledku vnitřní nutnosti. Stávalo se to v dřívějších dobách, zejména také ve věku Gabrielově. V jeho věku se vše dělo nejen tak, že působila převážně krev, ale i všechno to, co většinou souviselo se zevními poměry života, ačkoli to není zevně uchopitelné (ale uskutečňuje se to stále intimněji).

Nyní nastal věk Michaelův, věk, v němž musí být pochopeno, jak se německý duch může celým průběhem duchovního života postavit do sluneční síly Michaelovy. Právě toto musí být pochopeno. Toto však lze pochopit jen tak, že uznáme spirituální vědu, že úvahami o spirituální, duchovní vědě, začne se tušit a do vědomí uvádět účinnost duchovních sil, realita duchovních sil. Takže bude povolna pochopena nesmyslnost toho, když lidé říkají: „Duchovní síly neexistují, nemohu je uznat; a vidím-li zde železnou tyč ve formě podkovy, pak to je právě jen kus železa a já nevidím nic jiného než železo.“

Jenže v něm může být magnetismus! – Podobně i v celém zevním světě existuje ještě něco jiného než jen magnetismus. Poznání získáme tehdy, když se zabýváme tím, co nabízí zvláštní podoba věcí. Tím získáme v Michaelově věku ty duchovní síly, které jsou nutné k odporu vůči ahrimanským mocem, protože naším úkolem je právě ono odporování ahrimanským mocem. Neboť vše, co máme ve studiu duchovní vědy, je v podstatě pouhou přípravou. Jednoho dne se ze studia duchovní vědy vynoří procitnutí duše, která se prostřednictvím procitnutí dozvěděla: V tobě žije duchovní svět! Od Kristova podnětu směrem dolů Michaelem až k duchu národa, jenž ukazuje, co se ukázat má.

Řekl jsem, že věk Panny Orleánské byl vhodný k tomu, aby pronikl až do nejslabších sil člověka. Náš věk musí proniknout do největších sil člověka, kde musí uchopit vůli v tom místě, kde je nejméně nakloněna skutečnému rozvíjení své síly. Vždyť to vidíme stále znova: Pro člověka je nejtěžší rozvíjet vůli tam, kde záleží na tom, abychom učinili vnitřně pohyblivými ty síly, které jsou našimi pozemskými silami, našimi silami představování. Používat vůli zevně je pro něj poměrně snadné. Mají-li být myšlenky řízeny tak, aby obsáhly duchovní svět, je nutná jiná vůle. Jenže tato silná vůle je to, čeho se duchovní věda musí dovolávat, má-li v našem michaelském věku opravdu vést k tomu, k čemu vést musí. Neboť my nejsme povoláni k tomu, abychom mluvili o mechanické složce našeho věku; nejsme povoláni k tomu, abychom poukazovali na to, že tato mechanická složka našeho věku lidi uchopila; my jsme povoláni k něčemu jinému. – Pokud skutečnosti poněkud stlačujeme, můžeme být dokonce do jisté míry velkými filosofy, což se nepokrytě uznává... Můžeme se podívat na mechanismus našeho věku, který připisujeme hlavně svým vnějším nepřítelům, a v něm potom začneme spatřovat to krajně nejzhooubnější. A když pak máme talent na spílání jako hokynářka – ač platíme za velkého filosofa – můžeme to potom dělat jako filosof Bergson, který teprve nedávno jednostranně (a mnohé z toho, co je podáno jednostranně, bývá často zcela správné) poukázal na souvislost mechanického účinku sil s věcmi, které se týkají německého národa. Lze ovšem poukázat nejen na to, že německý rozum v některých oblastech použití mechanických sil pomocí rozumu už něco dokázal; lze poukázat i na něco jiného. Nemusíme hned spílat jako hokynářka, chceme-li mluvit o takových souvislostech, ale můžeme říci: Snad právě tam, kde měl rozum nejvíce sil k vybudování toho

mechanicko-démonického, je zároveň místo, kde lze tyto mechanicko-démonické síly překonat pomocí zvláštního spirituálního poslání. Pak ale může být Němci špatně rozuměno, jestliže chápe v souvislosti s průběhem svého duchovního života následující: že není jeho úkolem snad zůstat u pouze mechanické složky, která mu také dnes ve válečných úkolech prokazuje tak velké služby, zůstat jenom u mechanismů, protože jinak by vytvářel pouze démony, ale že má za úkol vyvíjet ve svém nitru ony velké síly, které se mohou proti těmto démonům odvážně postavit. K tomu však nepatří povinnost slepě stát v duchovním světě; naopak – je třeba v něm stát s přesvědčením. Zabýváme-li se nahlédnutím do toho, že se přece konstruováním stroje za strojem obklopujeme do budoucna světem démonů, opravdovým „peklem“. Pak můžeme chápat, že se na základě mechanického ducha naší doby stále znovu říká: „Tento přírodovědný materialistický věk nás přivedl na takovou výši, na jaké lidstvo dosud nestálo.“

Můžeme chápat, že se takto mluví, neboť tak to dnešnímu materiálně myslícímu člověku přísluší; jenže musíme vědět, že svými stroji vnášíme do lidstva samé démony, a mimo to musíme vědět, jak lze vůči těmto démonům vyvíjet správné odporování.

Správný stav k duchovnímu světu si vytváříme jen tím, že tyto ahrimansko-démonické síly poznáváme, že víme o jejich existenci zde; neboť škodlivé mocnosti jsou škodlivé jen tím, že setrváme v nevědomosti o nich, že o nich nic nevíme. Rád bych to objasnil na přirovnání.

Víte, že podaří-li se leccos, co se až doposud nepodařilo, budeme mít v Dornachu u Basileje za nějaký čas – doufejme – budovu, kde můžeme v odpovídajícím prostředí pěstovat náš duchovní proud.

Při stavbě této budovy nejde o to, abychom se nějak vyhýbali nutností přítomnosti, nýbrž o to, abychom ji postavili zcela z nutností přítomnosti. Tak se kupříkladu muselo osvětlení zřídit z krajně ahrimanských sil přítomnosti, jimiž je elektrické osvětlení, elektrické topení a podobně, jak je zapotřebí. Teď jde o to, abychom samotnou architektonickou formou učinili neškodným to, co přitom přichází v úvahu. – Když bychom později vstoupili do budovy, měli bychom kolem sebe vše, co s sebou přináší ahrimanská kultura přítomnosti. Nezáleží ovšem na tom, že je to zde, ale na tom, že to vidíme. Našlo se několik přátel, kteří pracují vedle ve zvláštní budově, abychom docílili toho – dát budově zvláštní tvar, s jehož pomocí budou ahrimansko-démonické síly uvnitř spoutány. Každému, kdo se k této budově přiblíží nebo do ní vstoupí, bude tím vyzvednuto do vědomí, že v ní vládou ahrimanské síly. Jakmile se o nich ví, nemohou už škodit. Jde totiž o to, že škodlivé síly ztratí pro člověka svou škodlivost, jestliže se pozorně díváme na místa, kde tyto síly působí; jestliže se na stroj nedíváme bezmyšlenkovitě a neříkáme: stroj je prostě stroj... a jestliže si uvědomujeme, že stroj je místem pro démonicko-ahrimanskou bytost.

Stavíme-li se vůči světu tak, že máme v naší duši vědění, pak se stavíme správně do michaelského věku. Což však znamená, že navazujeme takový vztah k duchovnímu světu, že v nás i Michael může působit; Michael spolu s tím, čím je jeho současné poslání, které jsem již dříve charakterizoval. Stále jde o to, zda se k tomu, co lidé vědomě budují jako mechanismy, dnes postavíme buď bezmyšlenkovitě, nebo to dokážeme prohlédnout (*pochopit*). Jestliže to prohlédneme, jestliže postřehneme, jak démonicko-ahrimanské síly vládou v našich mechanismech, potom najdeme cestu k duchovně pravým, správným inspiracím. A ty souvisejí s oním duchem, který se k ostatním duchům vedení lidstva chová tak, jako zlato ke kovům: s Michaelem.

Dnes jsem se snažil objasnit, že pokud náš věk hledá božsky-duchovní síly, které mají působit při spáse pozemského lidstva, pak má jiný úkol, než jaký měly ony lidské duše, které žily v době Panny Orleánské. Tehdy šlo spíše o to, aby bylo potlačeno vše, co bylo přiměřené rozumu, uvažování. Dnes jde naproti tomu o to, abychom vše, co je přiměřené rozumu a uvažování, vykultivovali až k jasnovidné složce: neboť dá se vše vykultivovat k jasnovidné složce. Budou-li existovat takoví lidé, kteří jsou schopni tímto způsobem pěstovat lidské duše, potom se ze soumraku, který teď proděláváme, vyvine to, co se vyvinout má. To, co se vyvíjí zevně, na fyzické úrovni, to je přece jen šatem toho, co má z nynější doby vzejít pro pozemské lidstvo duchovně. A je pravdou, že ti, kdož v mladých letech obětují své síly, chtějí je sesílat do našeho pozemského bytí. Neboť ony síly se neztrácejí, jsou nezničitelné; jen mají dále působit duchovně, jako kdyby dále působily fyzicky, kdyby dotyční nebyli prošli na bojišti branou smrti. Ale své síly budou na zem, do naší doby dále sesílat, abychom s nimi dokázali něco podniknout. Tyto síly se budou muset vlít dolů do lidstva, které v době míru, následující po válce, těchto sil použije tím způsobem, že se na zemi bude stále více šířit spirituální život. Tak jako se z každé noci vyvine světlo dne, tak se musí z naší přítomnosti, jevící se nám často jako noc, vyvinout jasná budoucnost; ale tato jasná budoucnost bude muset být prolnta tím, co má lidstvu přinést michaelský věk, který začal roku 1879.

Budou-li zde duše, které dokáží s duchovním světem uzavřít tak těsný svazek, jak to bylo dnes naznačeno, potom smíme doufat, že se s ohledem na dnešní dobové události vyplní to, co je vyjádřeno sedmiřádkovou průpovědí; smíme doufat, že se vše splní, bude-li prvních pět řádků ve skutečnosti opravdu souviset s oběma posledními.

Z odvahy bojovníků,
z krve bitev,
z utrpení opuštěných,
z obětních činů národa
vyroste duchovní plod –
když duše, uvědomující si ducha,
vede svou mysl do říše duchů.

V orig.:
Aus dem Nut der Kämpfer,
Aus dem Blut der Schlachten,
Aus dem Leid der Verlassener,
Aus des Volkes Opfertaten
Wird erwachsen Geistesfrucht –
Lenken Seelen geistbewusst
Ihren Sinn ins Geistesreich.

Celý text průpovědí:

Geister eurer Seelen, wirkende Wächter,

Eure Schwingen mögen bringen
Unserer Seelen bittende Liebe
Eurer Hut vertrauten Erdenmenschen, (Sphärenmenschen)
Dass, mit eurer Macht vereint,
Unsre Bitte helfend strahle
Den Seelen, die sie liebend Sucht.

Duchu Tvé duše působící strážci
Tvoje perutě necht' přinesou
Lásku moji prosebnou
Lidské duši pozemské (duši sfér)
svěřené Tvé ochraně,
Aby Tvojí moci moje prosba
Pomáhající zářila duši,
Kterou s láskou hledám.

Aus dem Nut der Kämpfer,
Aus dem Blut der Schlachten,
Aus dem Leid der Verlassener,
Aus des Volkes Opfertaten
Wird erwachsen Geistesfrucht –
Lenken Seelen geistbewusst
Ihren Sinn ins Geistesreich.

Poznámka vydavatele

Duchovní věda (anthroposofie) předpokládá systematické a vytrvalé studium, kdy jednotlivá fakta začnou zapadat do sebe a vytvářet celkový obraz – jako mozaika – až po určité vnitřní námaze.

Dílčí poznatky vědy o duchovnu vytržené z hlubších souvislostí se pak mohou zdát pro čtenáře, neorientujícího se v duchovní vědě, naprosto nesrozumitelné a mohou ho odradit od dalšího studia anthroposofie. Chyba však nemusí být vždy v textu. I na to se upozorňuje v záhlaví esoterních přednášek slovy:

Tištěno jako rukopis pro příslušníky Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu Goetheanum. Kompetentní úsudek o těchto spisech se nepřiznává nikomu, kdo nezískal předběžné poznání, uplatňované touto školou, přímo na ní samé, nebo způsobem, který ona uznává jako rovnocenný. Jiné posudky se odmítají tím způsobem, že se vydavatelé (autoři) těchto spisů nepustí o nich s jejich posuzovateli do diskuse.

Aby se předešlo pozměnění významu, je u některých esoterních přednášek připojen text: „*Pokud jde o přednášení svými slovy toho, co je v těchto přednáškách řečeno – nesmí se dít jinak, než předčítáním přesného znění.*“ (Rudolf Steiner 22. 6. 1924)

Obsahy těchto přednášek byly komponovány s vědomím ústního přednesu, nebyly určeny k tisku.

Vysvětlivky vybraných pojmů

(kompilát ze spisů Dr. Rudolfa Steinera)

* Ahriman – duchovní bytost největší myslitelné inteligence s cynickým výrazem, posměvačně-pohrdlivě myslící, se sklerotizovanou, zkostnatělou postavou, protějšek Lucifera; ahrimanské bytosti (s netopýřími křídly) usilují o to, aby se zdola svojí dolní éterickou podstatou mohli zmocnit horní astrality (*nasát dostředivě, egocentricky*). Ahriman využívá egoistického myšlení člověka a chce být majitelem inteligence v lidských hlavách. Ahriman rozdrťí člověka svojí geniální logikou. Ahrimanský duch se nemůže inkarnovat, ale inkorporovat – dočasně může proniknout do lidské duše a lidského těla. Je-li vědomí člověka zkaleno – potom brilantní, skvělý, vynikající duch ahrimanské inteligence je silnější než to, co je v jednotlivci. Jestliže jsou vhodná těla, aby mohlo být podkopáno vědomí, pak vystoupí inkorporovaný Ahriman, který může působit jako spisovatel. Spisovatelem je Ahriman a lidé to zaměňují s lidským dílem!

* Lucifer – duchovní bytost mimozemského světla, s křídly – jako by zrozenými z oblaků, s křídly jako uši po stranách andělsky krásné hlavy, protějšek Ahrimana; luciferské bytosti usilují o to, aby se mohli shora svojí horní astrální podstatou zmocnit (vysát, odstředivě trhat) dolní éteričnosti, je pro ně typické fanatické snění a blouznění mimo realitu

* Michael – jeden ze sedmi archandělů, kteří vedou lidstvo, jejich vláda se po zhruba 300 letech cyklicky střídá v té oblasti, kde je civilizace; nyní od roku 1879 opět započal „michaelský věk“.

Kolem 8. a 9. století sestoupila kosmická michaelská inteligence ze Slunce na Zem k jednotlivým lidem, aby lidé dospěli k inteligenci a ke svobodě. Lidé si začínají tvořit vlastní myšlenky. V téže době, kdy klesala inteligence z kosmu na Zem, rostla aspirace ahrimanských mocností, odtrhnout Michaelovi tuto kosmickou inteligenci. Tuto velkou krizi od počátku 15. století až do dneška lze charakterizovat jako boj Ahrimana proti Michaelovi. Ahriman vynakládá všechno, aby zbavil Michaela vlády nad inteligencí, která se nyní stala pozemskou. Michael usiluje všemi impulsy, které má, aby nyní, když mu vláda nad inteligencí vypadla z rukou, ji zase uchopil. Uprostřed tohoto boje se nachází lidstvo. Vývoj člověka by ale nemohl probí

hat mj. ani bez těchto luciferských, ani ahrimanských sil.

Být anthroposofem také znamená – alespoň do jisté míry rozumět tomuto boji, jehož vlastní podoba stojí za kulisami historického dění. Tento boj se ale všude projevuje. Jde o to nejen s účastí přihlížet, ale i spolupracovat...

K technické úpravě publikace

Dr. Rudolf Steiner (* 27. 2. 1861 v chorvatském Kraljevcu, † 30. 3. 1925 ve švýcarském Dornachu) pronášel své přednášky, kterých je více než pět tisíc, vždy volně, bez konceptu. Jejich obsah je, až na malé výjimky, uchován v záznamech přizvaných stenotypistů.

Ve stenograficky zachycených přednáškách Rudolfa Steinera mají tudíž mnohé věty charakter volně mluvené řeči; to se týká jak délky jednotlivých vět, tak i hovorových obrátů. Za účelem zvýšení srozumitelnosti jsou některé věty dány do závorek; podobně subjektivně je užito uvozovek. Poznámky vydavatele v textu jsou psány kurzívou.

Lze doufat, že se výše uvedenými zásahy nepodařilo změnit smysl toho, co chtěl Dr. Rudolf Steiner říci.